

Guía Docente

Datos Identificativos					2024/25
Asignatura (*)	Educación ambiental e cultura da sustentabilidade			Código	652G03010
Titulación	Grao en Educación Social				
Descritores					
Ciclo	Período	Curso	Tipo	Créditos	
Grao	2º cuatrimestre	Primeiro	Obrigatoria	6	
Idioma	Galego				
Modalidade docente	Presencial				
Prerrequisitos					
Departamento	Pedagogía e Didáctica				
Coordinación	Serantes Pazos, Araceli	Correo electrónico	araceli.serantes.pazos@udc.es		
Profesorado	Serantes Pazos, Araceli	Correo electrónico	araceli.serantes.pazos@udc.es		
Web	www.araceliserantes.com				
Descrición xeral	Materia de carácter teórico-práctico na que se propoñen actividades de aprendizaxe e investigación para abordar os fundamentos teóricos. O punto de partida é a Educación Ambiental (conceptos, fundamentación, obxectivos, metodoloxía...) para entender o xiro cara a Educación para o Desenvolvemento Sustentable.				

Competencias / Resultados do título

Código	Competencias / Resultados do título
A1	Coñecer os campos da educación social e recoñecer novos ámbitos emerxentes.
A5	Identificar e analizar os factores contextuais que afectan os procesos de intervención socioeducativa.
A6	Seleccionar diferentes métodos e técnicas para a planificación e avaliación de programas e servizos.
A7	Aplicar metodoloxías educativas e dinamizadoras da acción socioeducativa.
A8	Detectar factores de vulnerabilidade, de exclusión e de discriminación social que dificulten a inclusión social, escolar e laboral de persoas e colectivos
A9	Deseñar e desenvolver proxectos, programas e servizos nos diferentes campos de intervención profesional promovendo a participación e o desenvolvemento comunitario.
A10	Analizar, difundir, orientar e desenvolver procesos de promoción cultural.
A11	Observar, analizar, interpretar procesos de mediación social, cultural e educativa.
A15	Elaborar e xestionar medios e recursos para a intervención socioeducativa.
A18	Dirixir e coordinar planos e proxectos socioeducativos.
A20	Desenvolver unha disposición favorable ao traballo en contornos multiculturais e plurilingüísticos.
B2	Redactar e presentar informes técnicos, memorias, regulamentos ou calquera outro documento básico que contribúa a regular a acción socioeducativa.
B3	Xerar a cultura profesional colaborativa, fomentando o traballo en rede e integrándose en grupos interdisciplinares con iniciativa e responsabilidade.
B4	Deseñar e impulsar espazos socioeducativos en contextos de diversidade atendendo á igualdade de xénero, á equidade e respecto aos dereitos humanos, favorecendo o empoderamento das persoas e colectivos ubicados en situacións de desvantaxe social.
B5	Capacidade de mostrar actitudes coherentes coas concepcións éticas e deontolóxicas propias da profesión.
B6	Adquirir e dominar habilidades comunicativas que permitan transmitir información, ideas e propostas a diversas audiencias.
C1	Expresarse correctamente, tanto de forma oral coma escrita, nas linguas oficiais da comunidade autónoma.
C3	Utilizar as ferramentas básicas das tecnoloxías da información e as comunicacións (TIC) necesarias para o exercicio da súa profesión e para a aprendizaxe ao longo da súa vida.
C4	Desenvolverse para o exercicio dunha cidadanía aberta, culta, crítica, comprometida, democrática e solidaria, capaz de analizar a realidade, diagnosticar problemas, formular e implantar solucións baseadas no coñecemento e orientadas ao ben común.
C6	Valorar criticamente o coñecemento, a tecnoloxía e a información dispoñible para resolver os problemas cos que deben enfrontarse.
C8	Valorar a importancia que ten a investigación, a innovación e o desenvolvemento tecnolóxico no avance socioeconómico e cultural da sociedade.

Resultados da aprendizaxe			
Resultados de aprendizaxe	Competencias / Resultados do título		
Coñecer os ámbitos de actuación das educadoras e educadores ambientais, en Galicia e noutras realidades	A1 A5 A11	B3 B6	C1 C4 C6
Analizar, valorar criticamente e avaliar proxectos, programas e actividades que se estean a desenvolver relacionadas coa educación ambiental e a cultura da sustentabilidade	A5 A9 A11 A15	B2 B3	C1 C3 C8
Comprender os supostos básicos da materia: antecedentes, acordos internacionais e lexislación autonómica e estatal	A1 A5 A10 A11 A20	B3 B6	C1 C4 C6
Deseñar (implementar) e avaliar respostas educativas ante unha problemática socioambiental concreta: deseño de roteiros, de exposicións interpretativas, de programacións para equipamentos de educación ambiental, campañas de sensibilización etc.	A6 A7 A9 A10 A15 A18 A20	B2 B3 B6	C1 C3 C4 C6
Contemplan e introducir a perspectiva ambiental e de cidadanía global no deseño de propostas educativas	A1 A9 A10 A11 A15	B4 B5	C4 C8
Ser capaz de utilizar unha linguaxe inclusiva e de visibilizar nesgos sexistas, racistas e clasistas nos recursos educativos, medios y discursos	A5 A8 A15	B4 B5	C1 C4

Contidos	
Temas	Subtemas
1. Introducción á educación ambiental e a cultura da sustentabilidade	1.1. Introducción aos retos socioambientais 1.2. Orixes e historia da EA: programas, conferencias e recomendacións 1.3. Principios básicos, obxectivos, metodoloxía, contidos, recursos e avaliación 1.4. Libro Blanco da Educación Ambiental, Estratexia Galega de Educación Ambiental, Proxecto Fenix, Plan de Acción de Educación Ambiental para la Sustentabilidade e os Obxectivos do Desenvolvemento Sostible 1.5. A cultura da sustentabilidade e os novos movementos sociais
2. Retos ambientais e a resposta socioeducativa: estratexias e recursos metodolóxicos	2.1. Recursos para a E.A 2.2. Deseño de plans, programas e actividades 2.3. Educación ambiental non formal: institucións, organizacións e programas 2.4. Interpretación do patrimonio: concepto e ámbitos de aplicación 2.5. Deseño de recursos

3. Proxectos e programas de educación ambiental	3.1. Programas ante a emerxencia climática 3.2. Procesos de participación, voluntariado ambiental e custodia do patrimonio 3.3. Estratexias e programas de comunicación 3.4. Propostas desde o ecofeminismo 3.5. Propostas para a avaliación
---	--

Planificación				
Metodoloxías / probas	Competencias / Resultados	Horas lectivas (presenciais e virtuais)	Horas traballo autónomo	Horas totais
Aprendizaxe colaborativa	A5 A6 A7 A9 A10 A11 A18 B2 B3 C3 C4	4	35	39
Estudo de casos	A1 A5 A6 A7 A8 A10 A11 A20 B2 B3 B4 B5 C1 C3 C4 C6 C8	4	28	32
Presentación oral	A9 A20 B2 B3 B6 C3 C6	4	10	14
Saídas de campo	A1 A5 A11 A20 B2 B3 C4 C6 C8	6	0	6
Discusión dirixida	A1 A20 B3 B4 B5 B6 C4 C6 C8	5	0	5
Investigación (Proxecto de investigación)	A6 A7 A8 A9 A15	4	20	24
Sesión maxistral	A1 A5 A11 A20 B3 C4 C6 C8	15	0	15
Atención personalizada		15	0	15

*Os datos que aparecen na táboa de planificación son de carácter orientativo, considerando a heteroxeneidade do alumnado

Metodoloxías	
Metodoloxías	Descrición
Aprendizaxe colaborativa	Traballos en pequenos grupos nos que se busca e se analiza información, se contrastan distintos puntos de vistas (a partir de textos facilitados) e se sintetizan conclusións
Estudo de casos	Presentación nas aulas de materiais, recursos e casos por parte da profesora para ser analizados e avaliados (partindo da análise individual ou en pequenos grupos e realizando unha posta en común no grupo grande)
Presentación oral	Dun dos libros de letura obligatoria Dunha programación para os equipamentos de educación ambiental Do deseño dunha actividade guiada
Saídas de campo	Co obxectivo de coñecer e sistematizar procesos de avaliación, é obrigatorio realizar 2 das 3 saídas a coñecer experiencias realacionadas coa educación ambiental
Discusión dirixida	Ademáis da presentación oral do libro obrigatorio, establecerase unha discusión dirixida co resto do alumnado que permita entender os argumentos e propostas dos autores dos libros Dos textos facilitados na aula
Investigación (Proxecto de investigación)	Traballo en pequeno grupo que consiste en deseñar de forma colaborativa unha exposición interactiva sobre o tema acordado nas aulas e seguindo o proceso proposto para a súa realización.
Sesión maxistral	Nas que se presentarán os contidos das distintas unidades temáticas

Atención personalizada	
Metodoloxías	Descrición

Aprendizaxe colaborativa	Durante as sesións de aula vanse realizar distintas propostas de traballo en pequenos grupos que permitirán a interacción de todos os membros así como a oportunidade de aportar e implicarse na construción dos coñecementos.
Saídas de campo	
Discusión dirixida	Nestas sesións valórase a participación e implicación do alumnado, a defensa de argumentos en base aos textos propostos e os traballos colaborativos entregados.
Investigación (Proxecto de investigación)	

Avaliación			
Metodoloxías	Competencias / Resultados	Descrición	Cualificación
Aprendizaxe colaborativa	A5 A6 A7 A9 A10 A11 A18 B2 B3 C3 C4	Asistencia e participación nas aulas expositivas Asistencia e participación nas aulas interactivas (exposición de traballos, de leturas recomendadas, elaboración de documentos...) Realización e entrega dos traballos propostos para facer en pequenos grupos (deseño de actividades, avaliación de materiais e recursos...)	10
Estudo de casos	A1 A5 A6 A7 A8 A10 A11 A20 B2 B3 B4 B5 C1 C3 C4 C6 C8	Traballos individuais ou en pequeno grupo (segundo indicacións en cada caso) sobre textos, recursos ou experiencias solicitados nas sesións de aulas	20
Presentación oral	A9 A20 B2 B3 B6 C3 C6	Dos traballos en pequeno grupo: trátase da defensa das propostas para ser avaliada de forma conxunta entre as persoas que o realizan (autoavaliación), o resto do alumnado (interavaliación) e a profesora, como parte do proceso e antes da entrega do traballo definitivo. Non ten cualificación até o final	10
Saídas de campo	A1 A5 A11 A20 B2 B3 C4 C6 C8	Trátase dun traballo teórico-práctico no que antes-durante e tras a visita a unha experiencia de educación ambiental o alumnado recolle observacións, información e fotografías que lle permitirán realizar avaliacións das experiencias	10
Sesión maxistral	A1 A5 A11 A20 B3 C4 C6 C8	Asistencia e participación	10
Discusión dirixida	A1 A20 B3 B4 B5 B6 C4 C6 C8	Presentación das ideas principais de 1 dos 3 libros obrigatorio na aula, coa finalidade de que o alumnado que non o leu poda presentar de forma argumentada as 3 ideas que lle resultaron máis interesantes. É obrigatorio a asistencia á exposición dos 3 libros e a presentación das ideas principais dos 2 libros non lidos. As persoas que non asistan ás 3 discusións dos libros deben entregar a recensión de 2 dos 3 libros propostos.	10
Investigación (Proxecto de investigación)	A6 A7 A8 A9 A15	Traballo en pequeno grupo que consiste en deseñar de forma colaborativa unha exposición interactiva sobre o tema acordado nas aulas e seguindo o proceso proposto para a súa realización	30

Observacións avaliación

As persoas que asisten asiduamente ás aulas (80% de asistencia) serán avaliadas por:

1. Proxecto de investigación/deseño de proposta expositiva (30% da nota). Obligatorio
2. Traballos realizados (nas sesións presenciais ou no traballo autónomo) que corresponde aos epígrafes de presentación oral, aprendizaxe colaborativa (10%), estudo de caso e saídas de campo (30% da nota)
3. Presentación oral dun dos libros obrigatorios e realizar un traballo escrito de síntese sobre a presentación dos outros 2 seguindo as indicacións da profesora. As persoas que non asisten á presentación dos libros deben entregar a recensión de 2 dos 3 libros (1. breve presentación das autor/as; 2. ideas principais de cada capítulo; 3. conclusións relacionando os obxectivos do libro, coas achegas e desenvolvemento que fan as autor/as; 4. reflexión persoal) (10% da nota) Obligatorio
4. Asistencia e participación e sesión maxistral (20% da nota) Para aprobar é necesario ter aprobadas cada unha das partes As persoas que non acadan o 80% da asistencia deben solicitar con anterioridade no Decanato a dispensa e entregar a aprobación da mesma, ademais dos seguintes traballos: 1. Realizar a recensión de 2 dos 3 libros sinalados anteriormente (1. breve presentación das autor/as; 2. ideas principais de cada capítulo; 3. conclusións relacionando os obxectivos do libro, coas achegas e desenvolvemento que fan as autor/as; 4. reflexión persoal) 2. Avaliar un equipamento para a educación ambiental aplicando os criterios da Carta Galega de Calidade para os centros e entidades de educación ambiental

@font-face

{font-family:"Cambria Math";

panose-1:2 4 5 3 5 4 6 3 2 4;

mso-font-charset:0;

mso-generic-font-family:roman;

mso-font-pitch:variable;

mso-font-signature:3 0 0 0 1 0;)}@font-face

{font-family:Verdana;

panose-1:2 11 6 4 3 5 4 4 2 4;

mso-font-charset:0;

mso-generic-font-family:swiss;

mso-font-pitch:variable;

mso-font-signature:-1593833729 1073750107 16 0 415 0;}p.MsoNormal, li.MsoNormal, div.MsoNormal

{mso-style-unhide:no;

mso-style-qformat:yes;

mso-style-parent:"";

margin:0cm;

text-align:right;

line-height:107%;

mso-pagination:widow-orphan;

font-size:8.0pt;

mso-bidi-font-size:12.0pt;

font-family:"Verdana",sans-serif;

mso-fareast-font-family:Verdana;

mso-bidi-font-family:Verdana;

color:black;}.MsoChpDefault

{mso-style-type:export-only;

mso-default-props:yes;

font-family:"Calibri",sans-serif;

mso-ascii-font-family:Calibri;

mso-ascii-theme-font:minor-latin;


```
mso-fareast-font-family:"Times New Roman";  
mso-fareast-theme-font:minor-fareast;  
mso-hansi-font-family:Calibri;  
mso-hansi-theme-font:minor-latin;  
mso-bidi-font-family:"Times New Roman";  
mso-bidi-theme-font:minor-bidi;}div.WordSection1  
{page:WordSection1;}3. Análizar e comparar
```

entre o Libro Blanco de la Educación Ambiental en España e da Estratexia galega de Educación Ambiental o Programa Fenix o Plan de Acción de Educación Ambiental para la Sostenibilidad e relacionar cos Obxectivos para o Desenvolvemento Sostible

@font-face

```
{font-family:"Cambria Math";  
panose-1:2 4 5 3 5 4 6 3 2 4;  
mso-font-charset:0;  
mso-generic-font-family:roman;  
mso-font-pitch:variable;  
mso-font-signature:3 0 0 0 1 0;}@font-face  
{font-family:Verdana;  
panose-1:2 11 6 4 3 5 4 4 2 4;  
mso-font-charset:0;  
mso-generic-font-family:swiss;  
mso-font-pitch:variable;  
mso-font-signature:-1593833729 1073750107 16 0 415 0;}p.MsoNormal, li.MsoNormal, div.MsoNormal  
{mso-style-unhide:no;  
mso-style-qformat:yes;  
mso-style-parent:"";  
margin:0cm;  
text-align:right;  
line-height:107%;  
mso-pagination:widow-orphan;  
font-size:8.0pt;
```


mso-bidi-font-size:12.0pt;
font-family:"Verdana",sans-serif;
mso-fareast-font-family:Verdana;
mso-bidi-font-family:Verdana;
color:black;}.MsoChpDefault
{mso-style-type:export-only;
mso-default-props:yes;
font-family:"Calibri",sans-serif;
mso-ascii-font-family:Calibri;
mso-ascii-theme-font:minor-latin;
mso-fareast-font-family:"Times New Roman";
mso-fareast-theme-font:minor-fareast;
mso-hansi-font-family:Calibri;
mso-hansi-theme-font:minor-latin;
mso-bidi-font-family:"Times New Roman";
mso-bidi-theme-font:minor-bidi;}div.WordSection1

{page:WordSection1;}4. Avaliar unha exposición dos Museos Científicos da cidade, segundo as indicacións facilitadas5. Examen final (pode traer o material que considere oportuno)Para poder presentarse ao examen é necesario entregar con ANTERIORIDADE os traballos sinalados. Para aprobar é necesario ter aprobadas cada unha das partes"A

realización fraudulenta das probas ou actividades de avaliación, unha vez comprobada, implicará directamente a perda do dereito á oportunidade na que se cometa a falta e respecto da materia na que se tivese cometido. Nas actas figurará como suspenso ou non presentado nesta oportunidade".

Bibliografía básica

- BENAYAS, Javier, José GUTIÉRREZ e Norma HERNANDEZ (2003). La investigación en educación ambiental en España. Madrid: Ministerio de Medio Ambiente
- BHARAT CORNELL, Joseph (1982). Vivir la naturaleza con los niños. Barcelona: Ediciones 29
- CALVO, Susana y José GUTIÉRREZ (2006). El espejismo de la educación ambiental. Madrid: Morata
- CAMPILLO, Margarita (2002). El papel de la educación ambiental en la pedagogía social. Diego MarínLibrero
- CARIDE, José A. e Pablo A. MEIRA (2001). Educación ambiental y desarrollo humano. Barcelona: Ariel
- CASTRO, Ricardo de (coord.) (2005). Más que palabras. Comunicación ambiental para una sociedad sostenible.. Valladolid: Monociclos
- CMIDE (1990). Catálogo de criterios para la evaluación de programas de Educación Ambiental,. Ayuntamiento de Sevilla
- Comisión Temática de Educación Ambiental (1999). Libro Blanco de la educación ambiental en España. Madrid: Ministerio de Medio Ambiente
- COMISION MUNDIAL DEL MEDIO AMBIENTE Y DEL DESARROLLO (1998). Nuestro futuro en común. Madrid: Alianza
- COMISION ESPAÑOLA DE EDUCACION AMBIENTAL (1995). Manual para comprender "Cuidar la Tierra". Madrid: MOPTMA
- GARCÍA FERNÁNDEZ, Javier e Yolanda SAMPEDRO ORTEGA (2006). Un viaje por la educación ambiental en España. Madrid: Ministerio de Medio Ambiente
- GOMEZ GARCIA, J. e MANSERGAS LOPEZ, J. (2000). Recursos para la educación ambiental,. Madrid: CSS
- LEFF, Enrique (coord.) (2002). La complejidad ambiental.. México: Siglo XXI
- MOGENSEN, Finn, Michela MAYER, Soren BREITING e Atitila VARGA (2009). Educación para el desarrollo sostenible. Tendencias, divergencias y criterios de calidad. Barcelona: GRAÓ
- PEACOCK, Alan (2006). Alfabetización ecológica en educación primaria. Madrid: Morata
- PEREIRA, JM, GUTIERREZ, X y RODRIGUEZ; A (Coord.) (2000). Estratexia Galega de Educación Ambiental,. Santiago: Xunta de Galicia
- CARVALHO, Isabel Cristina de Moura (2004). Educação ambiental: a formação so sujeito ecológico. São Paulo: Cortez
- PRATS, Fernando, Yayo HERRERO e Alicia TORREGO (2016). La gran encrucijada. Sobre la crisis ecosocial y el cambio de ciclo histórico. Madrid: Icaria
- RIECHMANN, Jorege (2000). Un mundo vulnerable. Ensayos sobre ecología, ética y tecnociencia,. Madrid: La catarata
- SATO, Michelle, Isabel CARVALHO e colaboradores (2005). Educação ambiental. Pesquisa e desafios. São Paulo: Artmed
- SEMINARIO SOBRE EDUCACIÓN AMBIENTAL Y PARTICIPACIÓN (2005). Once historia sobre participación ambiental,. Madrid: Ministerio de Medio Ambiente
- SERANTES, Araceli (2005). Guía dos Equipamentos para a educación ambiental na Galiza. A Coruña: CEIDA
- WEISSMANN, Hilda y Antonia LLABRÁS (2004). Guía para hacer la Agenda 21 Escolar,. Madrid: Ministerio de Medio Ambiente
- Martínez Huerta, Joseba (2010). Viaje a la sostenibilidad. Una guía para la escuela. Madrid: La Catarata
- MEIRA, Pablo A. e Miguel PARDELLAS (Coord.) (2010). O Proxecto Fénix. Proxecto de Diagnóstico e Actualización da Estratexia Galega de Educación Ambiental. Documento de Síntese. Santiago: Xunta de Galicia
- HERAS, Francisco, María SINTES, Araceli SERANTES, Carlos Vales e Verónica CAMPOS (Coord.) (2010). Educación ambiental y cambio climático. Respuestas desde la comunicación, educación y participación ambiental. A Coruña: CEIDA
- LASSALLE, Matthieu e Paz GRESA VICENTE (2017). Programas de educación ambiental. Madrid: Síntesis
- GALLARDO IZQUIERDO, Antonio (2009). Educacion ambiental: Investigando sobre la practica. MADRID: Ministerio de Medio Ambiente
- MELENDRO, Miguel, Antonio CANO PÉREZ, María Angeles MURGA MENOYO (2011). IDEAS: Iniciativas de Educación Ambiental para la Sostenibilidad . Madrid: UNED
- BENAYAS, Javuer e Carmelo MARCEN (2019) . Hacia una Educación para la Sostenibilidad. 20 años después del

Libro Blanco d ela Educación Ambiental,. Madrid: CENEAM

- LINZ, Manfred, Jorge RIECHMANN e Joaquim SEMPERE (2007). Vivir (bien) con menos. Barcelona:Icaria

- PRATS, Fernando, Yayo HERRERO E Alicia TORREGO (2016). La gran encrucijada. Sobre la crisis ecosocial y el cambio de ciclo histórico. Madrid: Libros en Acción

- SACHS, Jeffrey (2015). La era del desarrollo sostenible. Bilbao: Deusto

Bibliografía complementaria	<ul style="list-style-type: none">- AA.VV. (2002). Plan de acción para los espacios naturales protegidos.. Madrid: Fundación Fernando González Bernaldez.- ALONSO, Luis e Isabel GARCIA (1999). Diseño de exposiciones. Concepto, instalación y montaje. Madrid: Alianza- CAMPOS, Santiago, Xavier CARBONELL, Javier LÓPEZ-LIMÓN, Francisco HERAS e María SINTES (2007). enREDando. Herramientas para la comunicación y la participación social en la gestión de la red Natura 2000. Madrid: Fundación Fernando González Bernaldez- COLECTIVO DE DIFUSIÓN DE LA DEUDA ECOLÓGICA (2003). Deuda ecológica ¿quien debe a quien?. Barcelona: Icaria- ENRIQUEZ, Fernando e outros (2004). Educación ambiental. Propuestas para trabajar en la escuela. Barcelona: Graó- EQUIPO HUERTO ALEGRE (1994). Fichero de actividades de Educación Ambiental,. Sevilla: Junta de Andalucía- FERNÁNDEZ BUEY, Francisco (2004). Guía para una globalización alternativa. Otro mundo es posible. Barcelona: Ediciones B- FRANQUESA, Teresa (1999). Hábitat. Guía d'activitats per a Educació ambiental. Barcelona: Institut d'educació, Ajuntament de Barcelona- GUTIERREZ, José (1995). Evaluación de la calidad educativa de los Equipamientos Ambientales. Madrid:MOPTMA- HAM, Sam (1992). Interpretación Ambiental. Una guía práctica para gente con grandes ideas y presupuestos pequeños. Colorada: North American Press- HEWITT, Nicola (1998). Guía Europea para la Planificación de las Agendas 21 Locales. Bilbao: ICLEI, Bakeaz- LECUMBERRI, Guadalupe e Javier ARBUIBES (2001). Guía para la elaboración de programas de Educación Ambiental. Navarra: Centro UNESCO de Navarra- MORALES MIRANDA, Jorge (1998). Guía práctica para la interpretación del patrimonio. El arte de acercarel legado natural y cultural al público visitante. Madrid: Junta de Andalucía- NOVO, María (2007). Mujer y medio ambiente: los caminos de la visibilidad, . Madrid: La Catarata- VILCHES, Amparo e Daniel GIL (2003). Construyamos un futuro sostenible, . Cambridge University Press- ZIEGLER, Jean (2012). Destrucción masiva. Geopolítica del hambre. Barcelona: Península- DUARTE, Carlos M. (2009). Cambio global. Impacto de la actividad humana sobre el sistema Tierra. Madrid: La catarata- ÁLVAREZ CANTALAPIEDRA, Santiago (2011). Convivir para perdurar. Conflictos ecosociales y sabidurías ecológicas. Barcelona: Icaria- SANTAMARINA CAMPOS, Beatriz (2006). Ecología y poder. El discurso medioambiental como mercancía. Madrid: LA Catarata- FUNDACIÓN ECOLOGÍA Y DESARROLLO (2002). Por una nueva educación ambiental . Para lectores de 12 a 20 años. Madrid: Biblioteca Nueva- ECOLOGISTAS EN ACCIÓN (2007). Educación y ecología. El curriculum oculto antiecológico de los libros de texto. . Barcelona: Popular- DEL RÍO, Juan (2015). Guía del movimiento de transición. Como transformar tu vida en la ciudad. Madrid: La Catarata- ESCUDERO, Clotilde, Miquel F. Óliver e Araceli SERANTES (Coord.) (2013). Los equipamientos de Educación Ambiental en España: calidad y profesionalización. Madrid: MAAMA- KRAMER, Fernando (2002). Manual práctico de educación ambiental. Técnicas de simulación, juegos y otros métodos educativos. Madrid: La catarata- SANTIAGO MUIÑO, Emilio (2016). Rutas sin mapa. Horizontes de transición ecosocial. Madrid: La catarata- OLTRA, Mónica e Yayo HERRERO (2014). Conversación entre Mónica Oltra y Yayo Herrero. Las personas primero. . Barcelona: Icaria.- ACOSTA, Alberto (2011). Colonialismos del siglo XXI. Negocios extractivos y defensa del territorio en América Latina.. Barcelona: Icaria- TAIBO, Carlos (2009). En defensa del decrecimiento. Sobre capitalismo, crisis y barbarie. Madrid: LA catarata- LATOUCHE, Serge (2005). Pequeño tratado de decrecimiento sereno. . Barcelona: Icaria- MANZINI, Ezio e Jordi BIGUES (2000). Ecología y democracia. De la justicia ecológica a la democracia ambiental.
------------------------------------	---

Barcelona: Icaria

- KING, Jane e Malcom SLESSER (2005). No sólo de dinero. La economía que precisa la Naturaleza. Barcelona: Icaria

- KHOR, Martin (2003). El saqueo del conocimiento. Propiedad intelectual, biodiversidad, tecnología y desarrollo sostenible. Barcelona: Icaria

- BALLARD, Melissa e Mamata PANDYA (2003). Conocimientos básicos de Educación Ambiental. Base de datos para la elaboración de actividades y programas. Barcelona: GRaó

- DELANTY, Gerard (2006). Community: comunidad, educación ambiental y ciudadanía. Barcelona: Graó

- MARCHESE, Graciela S. (2005). Educación ambiental en las plazas: propuestas para trabajar en un entorno cercano. Madrid: Homo Spiens

Recomendacións
Materias que se recomenda ter cursado previamente
Materias que se recomenda cursar simultaneamente
Materias que continúan o temario
Observacións

(*)A Guía docente é o documento onde se visualiza a proposta académica da UDC. Este documento é público e non se pode modificar, salvo casos excepcionais baixo a revisión do órgano competente dacordo coa normativa vixente que establece o proceso de elaboración de guías